

Virgiliu Bradin, SUB SEMNUL MARII UNIRI
– studii, comunicări, Arad, Editura Promun,, 2018, 462p.

Dumitru MIHĂILESCU

Profesorul Virgiliu Bradin este un pasionat cercetător al istoriei locale, fiind primul autor arădean al unei monografii de cartier, **Pârneava – suburbiul românesc al Aradului (2008)**, implicându-se și în organizarea Asociației culturale a locuitorilor din acest cartier.

Volumul care face obiectul însemnărilor de față (SUB SEMNUL MARII UNIRI–studii, comunicări, Arad, Editura Promun, 2018, 462 pagini) cu o **Prefață** de dr. Doru Sinaci, cuprinde un număr de zece studii și cercetări care constituie contribuții valoroase la istoriografia arădeană. Câteva dintre aceste studii au constituit pe parcurs punctul de plecare al unor monografii, iar altele au fost prezentate în cadrul unor sesiuni permanente de comunicări, cu ocazia Zilelor Aradului.

În **Argument**, autorul precizează scopul cărții: “Cartea de față, intitulată nu întâmplător SUB SEMNUL MARII UNIRI, își propune, printre altele, să scoată din uitare, spre aducere aminte și numele câtorva personalități arădene, din acea perioadă, ce cu destoinicie și-au purtat cu cinste menirea, ca niște apostoli ai neamului, mai ales în cartierul Pârneava, cunoscut în perioada dualismului drept <suburbiul românesc al Aradului >.”(p. 9)

Primele două studii din această carte sunt consacrate lui Aurel C. Popovici și lui Ioan Slavici, care, încă din perioada studenției la Viena „vor deveni militanți hotărâți ai cauzei naționale, iar prin scrierile lor cu caracter politic vor da tonul cetezantei naționale, a întăririi conștiinței naționale la românii de dincoace de Carpați, aflați sub coroana monarhiilor străine.”(p.18)

În amplul studiu (72 de pagini) intitulat **Conceptul de naționalitate în scrierile social - politice ale lui A.C.Popovici**, pe lângă unele aspecte legate de activitatea social-politică a lui A.C.Popovici, face unele considerații asupra climatului social-politic postpașoptist din Transilvania din a doua jumătate a secolului al XIX lea și de la începutul secolului al XX- lea.

Autorul evidențiază faptul că neoconservatorul Aurel C. Popovici a vut contribuții notabile în domeniul filosofiei politice și al politologiei, relevante în acest sens fiind două dintre lucrările sale: **Die vereinigten Staaten von Gross –Osterreich** care a apărut la Leipzig în 1906 și **Naționalism și democrație. O critică a civilizațiunii moderne** care a apărut la București în 1910.

În prima dintre aceste lucrări, A.C.Popovici expune modalitățile de întemeiere a unei noi Austrii, reorganizată politico-administrativ în 15 state federale, în care românii din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina urmau să formeze un stat autonom subordonat direct împăratului de la Viena. Era, de fapt, o modalitate de îmbunătățire a statutului pe care îl aveau la vremea respectivă românii ce se aflau sub conducerea guvernului de la Budapesta.

Referindu-se la cartea **La question roumaine en Transilvanie et Hongrie (1918)** apărută postum, V.Bradin notează că “A.C.Popovici își revizuieste, printre altele, și concepțiile referitoare la

destinul națiunilor, la modul soluționării problemelor naționale, ajungând la concluzia că imperiul (...) nu mai are nicio rațiune ca să existe, prăbușirea lui este inevitabilă și necesară.”(98)

În studiul referitor la Ioan Slavici (**Tânărul Slavici –militant pentru unitatea națională și publicist în presa arădeană**) Virgiliu Bradin are în vedere prezența autorului Marei în presa arădeană (**Gura satului, Lumina, Albina, Speranța, Tribuna poporului, Tribuna**), remarcând faptul că „Încă din anii tinereții (...) Ioan Slavici se va dovedi a fi nu numai un susținător al mișcării pentru unitatea națională, dar și un militant ce țintea sensibilizarea opiniei publice românești spre principiile sănătoase de perfecționare a actului didactic și a instituției școlare naționale „(19). Concluzia la care ajunge autorul studiului este că temelia operei publicistice a autorului șirian este convingerea junimistă că în centrul existenței naționale stă cultura, Slavici promovând stăruitor ideea fundamentală a uniunii culturale a tuturor românilor, unitate fără de care cea politică nu este posibilă.

Următoarele studii fac referire la Iosif Moldovan, considerat a fi „santinela învățământului românesc din ținutul Aradului “, care a fost un adevărat model de gândire și comportament cultural-pedagogic, care s-a afirmat ca autor de manuale școlare și ca inspector școlar după 1918, la gazetarul Nicolae Ștefu (Nicu Stejerel) pe care autorul îl numește „condeier al spiritului național al românilor din Imperiul Austro-Ungar” și la Sava Raicu care, în calitate de director executiv al băncii Victoria din Arad, a sprijinit mișcarea națională a românilor din Transilvania, fiind, printre altele, președinte al Comitetului de inițiativă pentru colecta construirii aeroplanului <**VlaicuIII**>. Este subliniată și contribuția învățătorilor pârnaveni la acțiunea de colectare de fonduri de la locuitorii din cartier în vederea construirii Casei Naționale, care a devenit “centrul suflării românești din Arad „, (378)

Este evocată, în alt studiu, personalitatea inginerului Iuliu Moldovan considerat de către autor drept „fondator al științei silvice românești , fiind evidențiată și implicarea acestuia în viața politică după Marea Unire.

“Fără a deveni și a se impune asemenea marilor personalități politice arădene de talia lui Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Ioan Suci ori Mihai Veliciu, oameni politici binecunoscuți în întreg spațiul mișcării naționale, (...) Iosif Moldovan, Sava Raicu, Nicolae Ștefu ori Iuliu Moldovan, se vor dovedi, întâi de toate, în profesiunile lor, intelectuali de elită, de mare prestigiu și spirit românesc ce prin efort neobosit vor cultiva la românii arădeni și nu numai, sentimentul mândriei naționale și cel al unității cu frații de dincolo de Carpați.” (p.377)

Lucrarea se încheie cu o substanțială listă bibliografică, iar în **Anexe** sunt prezentate. **Repere critice** despre cărțile elaborate de autor .

Cartea elaborată de profesorul Virgiliu Bradin este bazată pe o substanțială bibliografie, edită sau inedită, autorul a supus informațiile unei analize critice, reușind astfel să contureze personalitatea unor modele umane purtătoare de valori morale, pedagogice , cultural educative, “firi hotărâte, deloc temătoare în fața amenințărilor și a marilor problem ale zilei (...) dovedindu-se spirite active, bine organizate și intransigente în demersul depus în apărarea dreptului la supraviețuire națională .”(377)